СВОБОДА

LIBERTY

Часопись для руского народа въ Америцѣ и органъ „Руского Народного Союза".

Рôкъ VII. — Мт. Кармель, Па. Четверъ 7-го Вересня 1899. — Число 36.

КАЛЕНДАРЬ.

Вересень.

7	Ч.	Адріяна и Наталіи
8	П.	Пимена
9	С.	Мойсея мур. Август.
10	Н.	**12. Усѣк. Ч. Гл. Іоана Кр.(п.)**
11	П.	Александра
12	В.	† Полож. пояса.
13	С.	Нач. инд. Симеона

ЗМѢСТЪ.

Увага.

Хотячй приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

Цѣкавй числа.

Справдѣ, що декотрй англицкй, робôтничй газеты оголошують дуже цѣкавй числа, зъ котрыхъ можъ переконати ся, якъ не справедливо, нечесно та не по людски обходять ся зъ найчисельнѣйшою и найбѣднѣйшою частею населеня того краю, т. е. зъ робôтниками.

Сполученй Державы суть одною зъ наймолодшихъ краинъ свѣта, але за те одною зъ найбогатшихъ. „Народный маетокъ" того краю доходивъ, пôсля статистики, въ 1890 р. до 65 тысячь міліоновъ доляровъ, а до сего часу збôльшивъ ся о міліярдъ. Вартôсть тыхъ маетковъ представляесь такъ:

Будôвлѣ и грунта обчислено на суму 39 тысячь 544 міліоновъ 544 тысячь 333 доляровъ; рôльничй знаряды и инвентаръ на $2,-702,015.041; копальнѣ $1,-291,281.579; золото и срѣбло $1,158,774.941; машины и неспотребоване збôже $3,-058,493,441; колеѣ $8,685,-417,323; телеграфы и телефоны, парôвцѣ и пристани $71,777,712; иншй маетки $7,893,078.792.

Урядникъ Geo. K. Holmes, що зладивъ ту статистику, каже въ своимъ донесеню, що цѣле се «богацтво народу» есть простымъ швиндльомъ, бо не есть оно власностю цѣлого народу а малои горстки людей, що нѣчимъ не причинилась до него. Holmes каже дальше, що на американьску суспôльнôсть складають ся:

1) Робôтники: 5,599,796 родинъ — 39 процентъ населеня.

2) Середна кляса: 4,994,-081 родинъ — 39 процентъ.

3) Капиталісты: 1,991,325 родинъ — 8⅜ процентъ.

А подѣль народного богацтва есть слѣдуючій:

Припадае его въ грошахъ на:

1) Робôтниковъ: 2746 міліоновъ доляровъ — 4½ проценту.

2) На середну клясу: 14,550 міліоновъ дол. — 24 проц.

3) На капіталістовъ: 42,703 міліон. дол. — 74 проц.

Зъ того видно, що робôтники творять 52 процент населеня, а посѣдають ледво 4½ процент загального богацтва. Середна кляса (дрôбни промысловцѣ) творять 39 процентъ населеня, а посѣдають 24 процент, але капиталисты, що ледво становлять 8 и три пятѣ процент цѣлого населеня, володѣють 71 процентомъ «народного богацтва».

Робôтнича кляса, що творить 52 процент усего населеня, а затѣмъ бôльшу половину, держить ледво 20 часть того богацтва, яке власными руками, въ потѣ чола, выпрацювала, наколи нечисленьй капиталисты держать въ своихъ кôтяхъ три четвертины загального богацтва.

Статистика Holmes-а, якъ бачимо, доказуе наглядно, що въ Сполуч. Державахъ негаразд дѣе ся, що капиталисты чимъ разъ бôльше ростуть въ силу, чимъ разъ бôльше придавлюють робôтничу клясу та що надходить уже крайна пора, щобъ робôтники призадумались надъ своею будучностію, подумали надъ тымъ, що на спѣхъ пора, коли имъ нѣчо не поможе, крôмъ силы, крôмъ борбы на смерть и житє зъ своими гнобителями.

Органiзація тростôвъ.

Се было конечною рѣчею, що повстали тросты. Сила, яку надали цѣлôй продукціи пара и електричность, мусѣла вылитись въ тросты. Не только ту въ Америцѣ, бо те саме мы бачимо въ Нѣмеччинѣ, у Франціи та Англіи. Въ послѣднôй краинѣ истнуе кôлька, котрй роспоряджають міліонами. Только въ Америцѣ тросты розвинулись на велику скалю. Попередного року, що тыждня закладано два тросты. Не лишь промыслъ стоить пôдъ контролею тростôвъ, але и купецтво. Коротко, тросты володѣють всюды, де вôдбувають ся продажь и купно.

И то не вôдъ довгого часу. Трийцять лѣтъ тому, нѣхто не чувъ за якй небудь тросты. Промыслъ тогдѣ не бувъ еще могучій. Желѣзницѣ першій зрозумѣли, що то значить бути зъорганізованымъ. И повстала „Trunk Lines". За ними повстала славна „Standard Oil Company", за нею „American Sugar Refining Company". Всѣ они значно знизили цѣны, колеи цѣны перевозу, а компаніи цѣны товарôвъ. На прим. нафта въ 1871 р. коштовала 25 цнт., въ 1800 р. 8 цнт., 1898 р. 5 цнт. Цукеръ теперь значно понизивъ ся вôдъ часу, коли тростъ зачавъ его робити. Пониженє цѣны товарôвъ сталось головно черезъ те, що тросты гуртомъ могли закуповувати потрѣбный имъ сырый матеріялъ, а не зъ якогось доброго дѣйства для бѣдныхъ людей.

Колеи и сй два тросты, о котрыхъ я згадавъ, можуть намъ служити за примѣръ того, що при збôльшенôй продукціи, провадженôй на велику скалю, цѣны товарôвъ стають меншими. Се дѣесь часто зъ тростами, та мабуть, въ бôльшôй части дѣе ся противно. Суть такй, и все еще закладають ся, котрй мають на цѣли збôльшити цѣны товарôвъ. Такй були на пр. Starch Trust, Wire Nail Trust. Они поупадали. Се вплывъ конкуренціи. Маю пôдъ рукою примѣры того, якъ помимо того, що тросты ростуть, конкуренція не упадае, а противно деколи люто бѣсить ся.

Однако одно стало ся рѣчею певною пôсля того, якъ тросты повстали, а то, що малй продуценты зôстали побитй разъ на завсѣгды.

Въ теперѣшнôмъ машиновôмъ свѣтѣ неможливй суть тй малй старосвѣтскй варстаты. Капіталы горнуть ся до купы. Знаменитый примѣръ сего маемо на Франціи та Англіи. И тутъ въ Америцѣ завважуемо се зъявище. Передъ мною письмо банкира зъ величезнои нюйоркскои фірмы. Трудно менѣ его переводити, бо оно довге. Скажу тôлько, що въ тôмъ письмѣ каже вôнъ, що тй, котрй мають капіталы, будуть мусѣли слѣдити, не тôлько колеи та транспортъ, але также розвôй усего промыслу. Се нова доба. Причина сего: тросты.

12. септембра с. р. вôдбуде ся конференція надъ ними. Єю конференцію обсылають ґовернеры людьми зô своихъ стейтôвъ. Будуть тамъ републиканы и демократы, може и соціялісты. Рада буде о тôмъ, що зробити зъ тростами. Однй будуть казати, щобы тросты зовсѣмъ заборонити, другй, щобы ограничити дѣяльнôсть ихъ и т. д. Намъ здае ся, що нѣ одно, нѣ друге не удасть ся. Право, що до тростôвъ все буде слабе. Треба шукати иншихъ способôвъ, котрй бы змогли тростамъ вызначити ихъ властиву дорогу. Першимъ такимъ средствомъ суть уніи, котрыхъ задачею есть не допускати до того, щобы робôтникъ дôстававъ мізерну платню, щобъ вôнъ нужденно живъ роблячи тяжко. Другимъ средствомъ есть се: Приготовляти народъ до того, що вôнъ мае стати паномъ усеи продукціи, а коли се ще довго буде неможливо, усвѣдомлювати людей, що всѣ желѣзницѣ, телеґрафы, телефоны, а по мѣстахъ стриткары, ґазъ, вода, електрика мають стати власностію суспôльною. Доки се не стане ся, всѣ права, якй бы не були выданй противъ тростôвъ, останутъ пустыми выгуками невдоволеныхъ.

Що такъ, якъ сказано высше, може стати ся, показують два новй примѣры: новый чартеръ мѣста Санъ Франціско и заложенє робôтничои партіи въ Ню Йорку (несоціялістичнои). Поволи и де инде появить ся той самъ рухъ, несучій изъ собою не тôлько пусту опозицію противъ тростôвъ, але и зараду проти того, що тросты изъ собою несуть злого. Одно можемо еще сказати робôтникамъ, що такъ само, якъ капіталы творять тросты, можуть творити тросты и тй, котрй на нихъ роблять, робôтники. И межи ними можливй тросты, а то уніи. Але, на жаль, сй робôтничй тросты суть еще незначнй своею суспôльною силою, безъ котрои нѣчо теперь у свѣтѣ не може статись важного.

Сверщокъ.

Порада смѣхуна.

(Найславнѣйшій, сучасный писатель Фінляндіи, Інгані Аго, написавъ прегарный нарисъ «Порада смѣхуна» по поводу брутального насильства россійского правительства супроти его вôтчины, що може вôдноситись не лишь до его краянôвъ, але до всѣхъ неволеныхъ людей, а тымъ бôльше насъ Русинôвъ-Украинцѣвъ. Нарисъ сей подаемо нашимъ читателямъ въ перекладѣ зъ нѣмецкого.)

Середъ торговицѣ одного мѣсточка, помѣжъ ратушомъ а церквою, нагромаджено чимало прирядôвъ до мученя. Були тамъ лавки до надтяганя нещасливого, шрубы до здавлюваня пальцѣвъ, крѣсла и бочки зъ наѣжеными цвяхами, розпаленй въ огни клѣщѣ... По серединѣ торговицѣ накладено дровъ, щобъ вкôнци спалити еретика, якъ бы вôнъ не признавъ ся до грѣха, не вôдкликавъ своихъ переконань та не покоривъ ся церкви.

Привязано его руки высоко до пôвперечки на двохъ стовпахъ, а до нôгъ прислено оловяный тягаръ. Але вôнъ заодно повтаряе: „Я не признаюсь...... нѣчо не вôдкликую..... не покоряюсь!"

Саджають его на крѣсло зъ острыми цвяхами, але вôнъ зъ тымъ самымъ завзятємъ голосить свôй протестъ своимъ гнобителямъ, що далеко иде луною по зôбранôй товпѣ, по торговици, улицяхъ, хатахъ, та дахахъ.

Дрочать его розпечеными въ огни клѣщами та рвуть кусннями шкôру — наслѣд-

(Продовженя на другой сторонѣ).

Св. ОТЕЦЬ НИКОЛАЙ.

Написала
Наталія Кобриньска.

Настунина мати богомôльна була. Бувало нѣхто у цѣлôмъ селѣ такъ посты не держить, тай такъ щиро не молить ся якъ она.

Якъ лише учуе, що дзвôнъ у церкви ударить, то хрестить ся, подносить руки до неба, тай просить Бога, щобы помилувавъ еи, тай увесь християньскій міръ.

„Господи Боже, Исусе Христе, Матѣнко свята, тай ты святый Отче Миколаю, помилуй насъ" — молить ся она глубоко зôтхаючи.

Церковъ була недалеко, а старенькій панъ-отецъ день у день мавъ службу божу. Якъ лише може вырватись зъ хаты, абы чоловѣкъ не зазрѣвъ, закине на плечѣ сердакъ або кептаръ, тай бѣжить до церкви. Поганого мала чоловѣка, за що будь вчепить ся, абы лишь жѣнку гнобити. Якъ узрить, що жѣнка иде до церкви, то заразъ дорѣкае: „що хоче свята бути, бо святымъ добре дѣе ся: не мають що робити, лишь сидять собѣ въ небѣ, та те хоть кого кортѣло бы."

— А тебе лишь кортить до корчмы ходити тай спати; въ Бога не вѣришь лише въ спанє тай горѣвку — вôдгрызала ся жѣнка.

Коли бувало иде до церкви, Настуня возьме ся за нею тай собѣ бѣжить до Божого дому якъ мати неразъ еи взяла.

Мати припала на колѣнки, бє поклоны тай молить ся до всѣхъ святыхъ, а найбôльше до св. о. Николая, що бувъ у самôмъ вôвтари, а Настуня и собѣ такъ само приклякае, бє поклоны тай хрестить ся. Святый Николай стоявъ цѣлый въ золотôмъ фелонѣ якъ бы на службу стававъ и нѣбы брывъ по колѣна въ водѣ. Въ однôй руцѣ держить книжку, другу пôднѣсъ въ гору, а очима такъ и водить въ округъ гейбы живый.

Якъ лише Настуня прійде зъ мамою, то вôнъ просто на ню дивить ся тай такъ нѣжно позирае, що она сама неразъ не знае, що мае зъ собою зробити.

Разъ передъ самымъ святомъ святого о. Николая мати пôшла до мѣста тай купила свѣчку.

Чоловѣкъ узрѣвъ тоту свѣчку тай зачавъ ся сварити. Она не стерпѣла, слово по словѣ тай и до бôйки прійшло; страхъ якъ вôнъ еи тогды бивъ, а потому ухопивъ свѣчку переломивъ на двое тай кинувъ пôдъ порôгъ.

— Ироде, нехрещеннику, вороже непокаяный, най тя Богъ побє, свята земля не прійме, — кляла жѣнка плачучи.

Другои днины взяла поломану свѣчку, обвинула папѣрчикомъ, обвязала ниткою, тай понесла до церкви.

— Кобы лишь люде не видѣли що свѣчка зломана, — говорила она до дѣтей, — а св. о. Николей не подивуе, вôнъ зъ неба усе видить; знае мою бѣду тай чорну недоленьку.

Настуня по тихоньки побѣгла за нею, тай пильно поглядае въ округъ, чи люде не дивлять ся, що мама несе поломану свѣчку. Коли мати поклала на престôлъ межи инши свѣчки, тай припала на колѣнки, щобы помолити ся, Настуни видѣло ся, що св. о. Николай такъ пріязно дививъ ся на поломану свѣчку та що на нѣяку иншу свѣчку такъ пріязно не дивить ся, що лице сіяло зъ такою добротою и радостю.

* * *

Чоловѣкъ Настуниной мамы бувъ уже другимъ еи чоловѣкомъ. Настуня була вôдъ першого, то вôтчимъ дуже еи не любивъ.

Доки еще его дѣти були малй, то було якъ було, але якъ дѣти стали вже на ноги, то вôтчимъ зачавъ еи мѣжъ чужй люде гонити.

— Неробо, лежо, иди си вôдъ мене, абымъ тя на очи не видѣвъ, не доста маю своихъ бахорôвъ, та ще она буде менѣ тутъ коло хаты валяти ся.

Господоньку святый, що мецѣ зъ нею робити — журить ся неразъ мати, — кобы хоть яка де служба трафила ся, то дала бымъ еи, бо ще убє колись ворогъ дитину.

Перша сестра Настуниной мамы зъ малку служила у мѣстѣ. Якъ часомъ сходила зъ службы, то приходила до сестры, щобы якійсь часъ перебути, доки друга служба найде ся. Чоловѣкъ хоть якій бувъ поганый, не гнѣвавъ ся за те дуже, бо она бувало нѣколи голоручь не прійде: то бохонцѣвъ, то горѣвки принесе; а мине ся одна фляшка горѣвки, она дасть котрой будь дитинѣ грошѣ тай посылае до корчмы по другу.

— Може бы ты де мою Настуню у мѣстѣ примѣстила? — казала разъ мати до своячки.

— Чому нѣ, у мѣстѣ хоть хто примѣстить ся, — якъ хочешь, то я еи вже десь примѣщу.

Гôрко мати плакала якъ дочку выряджала тай наказувала, щобы нѣколи за Бога не забувала, тай у жидôвъ не служила: бо то вже остання година, якъ християньска душа жидамъ служить.

* * *

Не вело ся Настунѣ на Службѣ. Якось не мала великои дотепности. Де побуде троха, то або еи не хотять, або такъ тяжко, що вытримати не може.

До дому не мала чого вертати. Мама умерла, вôтчимъ знову оженивъ ся, майна нѣякого не було, бо то все, що лишило ся, вôтчимъ казавъ, що его.

Въ службѣ капарила свôй вѣкъ, а признаки зъ того мѣякои не було, лише здоровє ишло.

Все въ роботѣ, та въ роботѣ. Люде идуть до церкви, а она або при кухни чѣпить, або пôдлоги вытирае, а якъ коли пôде до церкви, то хиба лише на вечѣрню.

Але де вже служить, то служить, до жидôвъ не иде, бо вже нагадувала ся ѣй мати, якъ наказувала, абы по жидахъ не служити.

Неразъ кажуть ѣй служницѣ, що у жидôвки лѣпше часомъ нѣжъ у панѣ, але она все таки не хотѣла у жидôвъ на службу ставати.

Прійшло ся разъ такъ, що тотй паны, у котрыхъ она служила, выѣхали, у другихъ не можъ було службы найти, а ту нема де дѣти ся.

Двѣ недѣлѣ була безъ службы. Ажъ каже факторка, що ѣй службу найшла, тай грошѣ принесла.

Иде она за факторкою, — дивить ся, а она еи до жидôвъ привела.

— Я тутъ не буду служити, — фукнула ся на факторку, — абы я вже на таке перейшла, абы у жидôвъ служити, не дочекаешь того!

Вытягнула грошѣ тай кладе на стôлъ, а жидôвка, сѣпъ — зъ неи хустку тай до куфра.

Потому и жидъ выйшовъ, та зачали говорити, що ѣй добре буде, що оденъ мѣсяць не вѣкъ, най выбуде оденъ, а потому якъ схоче, то пôде, нѣхто еи не буде спирати.

Що було робити! — якъ зъ жидами сварити ся? Оденъ мѣсяць справдѣ не вѣкъ, якось перебуде, доки де у християнъ мѣсця не достане.

— — — — — — — — — — — —

Выбула она оденъ мѣсяць, выбула другій, а потому и на третій стала и далѣ рôкъ за рокомъ пôшовъ.

Въ днину якъ въ днину, роботу робить, тай про нѣчо инше не гадае, але якъ у вечеръ иде спати, то все собѣ нагадуе яка еи мати богомôльна була, якъ бувало молить ся до всѣхъ святыхъ, а найбôльше до св. Отця Николая та якъ ѣй наказувала, щобы до церкви ходила тай у жидôвъ не служила.

Упре очи въ маленькôмъ вôконцю и блудить душею въ сявѣ мѣсяця.

А вершки гôръ яснѣють срѣбною мракою, а довгй тѣни пересувають ся въ свѣтлячôмъ облаку.

— — — — — — — — — — — —

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:
„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна $2.00
До старого краю 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои).

ки тй самй: вôнъ не признаесь, нѣчо не вôдкликуе анѣ не упокоряесь...

Головный катъ, що нарокомъ приѣхавъ ажъ зъ великого Риму, щобъ справитись зъ еретикомъ, не знае, що ему вдѣяти зъ непокôрнымъ. Пôзнане грѣха, вôдкликане его та свобôдна покора стали-бъ ему милѣйшй, якъ мавъ бы вôнъ спалити еретика, бо-жь се послѣдне упокорене, а оно, якъ звѣстно, не дуже подобаесь мѣродайнымъ кругамъ.

Вôнъ скликовуе своихъ заушникôвъ до ратуша и тамъ обѣцюе вѣчну ласку оскарженому, его родинѣ, цѣлому мѣстови. Але мученикъ слухае своихъ гнобителѣвъ зъ згôрдливымъ усмѣхомъ на устахъ.

Тогдѣ головному катови не стае терпцю и вôнъ приказуе свому помôчникови вôдтяти еретикови лѣву руку. Але еретикъ простягае строгому судіи праву и жадае, щобъ ему ще и ту вôдрубали. Та чимъ страшнѣйшй его муки, чимъ бôльшй его болѣ, тымъ голоснѣйше вôнъ кричить и тымъ дальше несесь его голосъ. Его чути скрôзь по торговици, лунае по улицяхъ, вдираесь стѣнами до хатъ та выховзуесь геть далеко по-за муры мѣста.

На чоло головного ката выступае смертельный пôтъ тревоги; ему приказали выдусити вôдкликане грѣха, признане ся до вины и покору... ему грозить втрата ласки его панôвъ.

— Хто дае ему ту надлюдску силу? — пытае вôнъ самъ въ себе и окружаючихъ людей. Але нѣхто не може ему на се вôдповѣсти, якъ бы зневолити мученикôвъ пôддати ся.

Тогды выступае придворный смѣхунъ, котрого высокій мужь все зъ собою возивъ и просить позволити ему проречи слово.

— Говори! — сказавъ катъ.

— Заткай ему уста! — радить смѣхунъ. — Крикъ влагоджуе терпѣня, але болѣ можь подвоѣти, если не позволить ся ему зменшати ихъ крикомъ.

— Пусте! — каже головный катъ. — Якже-жь зможе вôнъ признатись до блуду, вôдкликати его, якъ мы ему заткаемо уста?

— Хто мовчить, той признае ся до вины.

— Ты правый смѣхуне! Твоя порада знаменита! — вôдказуе втѣшеный катъ.

И вôнъ приказуе своимъ помôчникамъ выповнити пораду смѣхуна. Накладають на уста обжалованого намордникъ и завязують его шнуркомъ на карку. Привязують его руки до пôвперечки на стовпахъ а до нихъ засилюють оловяный тягарь: вôнъ мовчить — саджають его на крѣсло зъ острыми цвяхами: вôнъ мовчить — дрочать его розпечеными въ огни клѣщами: а вôнъ все мовчить.

Але коли народъ почувъ, що вôнъ не кричить, ставъ самъ кричати. По торговици и улицяхъ, зъ вôконъ и дахôвъ, всюды по цѣлôмъ мѣстѣ чути одно и те саме.

— Не вôдкликуй нѣчо! не признавай ся! не пôддавай ся!

И вôнъ не скоривъ ся. Бо хочь самъ не мôгъ кричати, то се влегшало его болѣ и додавало вôдваги, бо чувъ, якъ другй кричали.

И вôнъ терпѣвъ, доки не згинувъ пôдъ руками своихъ гнобителѣвъ.

А тогдѣ залунавъ наново по торговици и улицяхъ, зъ вôконъ и дахôвъ, радôстный окликъ побѣды:

— Вôнъ не вôдкликавъ! Вôнъ не признавъ ся! Вôнъ не пôддавъ ся!

Головный катъ деръ собѣ на головѣ волосе зô стеклости.

А смѣхунъ смѣявъ ся въ кулакъ. Бо-жь се була его така порада, що зневолюе цѣлому народови кричати тогдѣ, коли оденъ мусить мовчати.

Вѣсти зъ Америки.

Русины и Литовцѣ.

Вперше я зваживъ ся написати де-що до «Свободы», а сподѣюсь що для важности порушеныхъ мною ту гадокъ, поважана Редакція не вôдмовить менѣ мѣсця. Справа така:

На дняхъ бувъ у мене въ гостяхъ образованый литовскій еміґрантъ, що передъ мѣсяцемъ причаливъ до Америки, давши драпака передъ погонею російского жандарма. Я дуже втѣшивъ ся нимъ, тымъ бôльше, що мы мабуть трохи знакомй, то-жь розбалакались про долю всѣхъ неволеныхъ народностей въ Россіи. Я залюбки вслухувався, коли Литовець розказувавъ менѣ про організацію образованыхъ Литовцѣвъ въ Россіи, мѣжь котрыми велика жажда помочи вызволити ся зъ чужого ярма свому народови. Що бôльше. Не лишь образованй люде горнуть ся до тои тайнои поки що організаціи, але и селяне беруть въ тôмъ руху чималу участь. Звѣстно, що російскій урядъ приказавъ Литовцямъ писати по литовски лишь російскими буквами, а по просту сказавши, не узнае тои мовы, але помимо того, мѣжь ними можь подыбати богато литовскихъ книжокъ и газетъ, выдаваныхъ въ Америцѣ и Прусахъ, за котрй, якъ ихъ ховить шпіонъ, богато зъ нихъ сидить по тюрмахъ.

Якъ сказано, я залюбки вслухувався въ оповѣдане мого товариша недолѣ, бо-жь кого-жь не можуть тѣшити змаганя другого народу, що бажае для себе волѣ и добра? Менѣ лишь опôсля насунулись трохи невеселй спомины зъ Украины, де бôльше нашого народа чимъ Литовцѣвъ, а котрый не зъ такимъ жаромъ заходить ся около вызволеня зъ пôдъ чужого ярма. Правда, есть тамъ чимало щирыхъ людей, есть чимало заходôвъ въ выжь згаданôмъ напрямѣ, але сорозмѣрно до простору нашои землѣ та населеня мы за мало чинні. Богато зъ нашихъ пôшло служити нагайцѣ ставшись перевертнями, а декотрй скрылись въ шкаралупу, щобъ стати низшими травы, а тихшими воды.

Галичане запомагають насъ троха, бо-жь имъ свобôднѣйше вôдъ насъ, але и тамъ подекуды нема ясної меты. Менѣ такъ выдае ся, що коли Литовцѣ чисельно меншй поставили метою політичну независимôсть Литвы, то тымъ певнѣйше можемо поставити се мы Русины-Украинцѣ політичну независимôсть нашои рôдной краины, а въ тôмъ напрямѣ повиннй працювати такъ. Русины-Украинцѣ въ Россіи, въ Австріи и въ Америцѣ.

Вѣсти зъ Канады.

Фінляндцѣ вандрують до Канады.

Здае ся, що Канада невдовзѣ заповнить ся поселенцями. Сими днями приѣхало ту двохъ образованыхъ делеґатôвъ зъ Фінляндіи, зъ Россіи и оглядали догôднй мѣсцевости зъ замѣромъ поселити тамъ Фінцѣвъ, котрыхъ зъ весною мае прибути до 50 тысячь. Оденъ зъ делеґатôвъ говорить по російски и англійски и заявивъ менѣ, що Фінцѣ мусять покидати рôдну землю задля того, що російскій царь давить ихъ.

«Вôдобравъ намъ — каже — що найдорожше, бо свободу, то-жь мусимо забиратись».

Такъ само и Духоборцѣ, чисто русскіе, мусѣли опустити рôдный край зъ тои самои причины.

Нехай бы се послужило за науку декотрымъ зъ нашихъ, що такъ зôтхають за батюшкою-царемъ, бо хто бажае волѣ, не схоче батюшки и на вôдворотъ.

К. Ґеникъ.

Вѣсти зъ Бразиліи.

Доля галицкихъ еміґрантôвъ въ Паранѣ.

Австро-угорскій конзулятъ въ Куритибѣ оголошуе що року справозданя, що вôдносять ся також до економічного положеня галицкихъ еміґрантôвъ. Въ сегорôчнôмъ справозданю знаходить ся слѣдуючій уступъ: Въ еміґраційнôмъ часѣ вôдъ р. 1890—97 заселивъ ся досыть густо станъ Парана еміґрантами, що частію походять зъ Россіи, частію зъ Галичины. Російскй еміґранты се переважно робôтники, коли тымчасомъ галицкй безъ выѣмки хлѣборобы. Галицкй еміґранты, що прійшли до Параны въ р. 1890 дôстали 25 гектарôвъ поля, отже два разы бôльше нѣжь дано тымъ, що передъ р. 1890 були прійшли. Мусѣли однакъ поселитись въ глубинѣ краю, далеко вôдъ мѣстъ, коли тымчасомъ давнѣйшй дôстали поле близько мѣстъ.

Хотяй зарядъ Параны не оголошуе статистику рôльничои продукціи, однакъ можна сконстатувати, що рôльництво розвивае ся лише середъ галицкихъ еміґрантôвъ. Они то передовсѣмъ завели тутъ управу жита, гречки и бараболь. Вôдъ р. 1898 роблять пробы зъ пшеницею, котра здае ся, також буде удавати ся. Часть еміґрантôвъ взяла ся остатными часами до управы вина, годованя пчôлъ та едвабника. Въ р. 1898 жито, кукурудза и горохъ такъ дописали, що выстарчило не лише для цѣлои Параны, але ще и продано до Rio и San Paolo.

Найбôльша хиба, що въ Паранѣ гамуе користный розвôй рôльництва, е дуже лихій станъ дорôгъ. Зъ причины великихъ дощôвъ, гостинцѣ цѣлкомъ розмокли и покрытй страшными болотами — и навѣть нема надѣѣ на скору поправу дорôгъ. Хлѣборобы въ тыхъ сторонахъ, де нема желѣз ничого получення, не можуть мати жадныхъ зносинъ зъ мѣстами. Не маючи знова жадного иншого средства, мусять все на продажь нести на плечахъ до мѣста, де збôже мѣняють за рôжного рода знаряды. На нещасте однакъ дае ся тутъ нашъ мужикъ цѣлковито вызыскувати ишпаньскому и італійскому гандляреви. Если бы могли свое збôже вôдразу везти на великй торги, то будучнôсть ихъ була бы запевнена.

Вѣсти изъ старого краю.

Рускій університетъ у Львовѣ.

Якъ мы вже доносили въ «Свободѣ», що дня 13. липня с. р. рускй студенты найвысшихъ шкôлъ въ Австріи зôбрали ся на мітінґъ у Львовѣ, де радили надъ тымъ, щобъ правительство завело въ Галичинѣ чисто рускій університетъ (найвысшу школу). Се вѣче ухвалило выслати пропамятне письмо до міністеріи у Вѣдни зъ 506 пôдписами рускихъ студентôвъ найвысшихъ шкôлъ. Въ тôмъ пропамятнôмъ письмѣ говорить ся, що культур-
ганя та освѣтнй
руского народу въ
зросли вже до того
що дотеперѣшній шк
дрôбку уступлено
намъ, не суть вже
ихъ заспокойти. Нар
кій домагае ся
народныхъ та
шкôлъ, але и унів
де бы дорôсла моло
гла розвивати сво
силы на своѣй
мовѣ.

На оправдане сего
ня подано ось такі
стичнй данй: Пôсля
вого обчисленя зъ
жіе въ однôй масѣ
чинѣ та Буковинѣ 3
руского народу, а
сего дочислить ся ещ
000 угорскихъ Русин
покаже ся дуже
число 3,604.000.
отже зважить ся, що
міліонôвъ Нѣмцѣвъ
5, а звыжь 3 міліон
кôвъ 2 університеты
же пôвчетверта міл
синôвъ повиннй мат
оденъ університетъ.

Рускому народови
жить ся університет
для его великихъ тя
якй поносить для
Поминаючи иншй
рускій народъ плат
сумы 11½ міліона
редныхъ податкôвъ,
менше третину зъ
Докладнѣйше можна
слити посередній
Галичина заплатила
1897 р. 55,710.000
припадае на Русино
565.000 зл. То-жь за
шѣ, якй народъ руск
сить до державнои ка
право жадати хочь
сти певного культурн
витку.

Що до професорôв
трй-бъ змогли учити
найвысшой школѣ
статочного числа слу
не треба побоювати
и першихъ и других
десь доволѣ.

Се пропамятне
пôдписало 506 руских
дентôвъ и выслано
Вѣдня.

Якъ полагодять там
некучу для руского
справу, не знати, а
се вôдрадный обявъ
молодои Руси въ
краю, що пôднесла
важну справу та до
належныхъ ѣй прав.

Душа ей трѣпотала въ страшнôмъ непокою, вѣщувала, що надходить велике чудо.

Ажь ясный облакъ спускае ся зъ небесъ и иде д'нѣй якъ свѣтло черезъ свѣтло, розливае въ филяхъ облакôвъ, плыве тихо якъ тихо надходить днинка, говорить ранокъ въ чистôмъ поли, пôдносить ся зрошене колося.

И все те зливае ся въ оденъ далекій звукъ, що ще дитиною будивъ ей зъ просоня, будить и розводить ей душу.

„Сиротище, ты бѣдне, що зъ тебе зробило ся? бувало до церкви ходишь, передъ святыми свѣчки кладешь, молишь ся, а теперь нѣ въ церкви тебе не видко, нѣ посты не держишь, въ жидôвъ служишь.“

И ходить она якъ не своя. Душа ей розрывае ся у великôй тузѣ до того блеску, що видѣла, до того, що чула звуку и лишь нôчки божои чекае.

Лежить на вузкôмъ тапчанѣ маленькои жидôвскои кухнѣ, — слухае чи его не учуе? — дивить ся, чи его узрить?

Щось еснуло нею, протирае очи, всюды темно, тихо, нѣчо не видко, нѣ чути. Знову щезло и знову нѣчо — лише одна чорна тишина ишла филею, переливае ся зъ посуды въ посуду и заливае усѣ куты.

Передъ очима пересували ся маленькй, темнй колѣсця, а въ ушахъ шумить темнымъ беззвучнымъ шумомъ.

Одно колѣсце стануло, обкрутилось и блиснуло яснымъ обручемъ. Беззвучный шумъ добиравъ звукôвъ филюючои воды.

Поволи рôднѣла темрява и выринала стать старого зъ бородою чоловѣка. Ще разъ бôльша робила ся яснôсть, золота куруна сіяла якъ сонце на довгôмъ срѣбнôмъ волосю, а одно плече перевязувала блискучими красками дуга.

Конець дуги впавъ въ воду и почорнѣвъ. Вода спѣнила ся, пôднесла въ гору, накрыла цѣлу стать старця, потемнѣла и все запало въ темряву.

Кожда про те надходяча нôчь, переймае ей страхомъ и радостю, а святый приходить, жалуе тай наказуе, щобы посты постила тай до церкви ходила.

У службѣ я въ неволѣ, святый Отче Николаю — извиняе ся она — рада бы до церкви пôти, та нема коли, рада бы посты постити та на службѣ треба ѣсти що дають.

Якъ бысь хотѣла, то на все знайшовъ бы ся часъ и постами не гришила бысь и у жидôвъ не служила, — говорить святый.

Коли рано встане, жидôвка сварить ся, що она зъ кимсь по почахъ говорить та не дае ѣй спати. Але она и пары зъ губы не пустить, боить ся, щобы святый не прогнѣвавъ ся, якъ бы сказала, що се св. о. Николай де неи приходить.

Однои ночи кинуло такимъ блескомъ, що ажь искры летѣли. Сонечко въ полудне не свѣтить такъ ясно, не пронизуе чистои водицѣ, не блищить некучими промѣнями. Небо отворило ся широко а трѣскучій блескъ обливавъ цѣлу стать святого, кождый рубець его ризъ и кождый волосокъ его бороды свѣтивъ яснымъ прозорымъ блескомъ.

— Хоть якъ уже була привыкла до блеску святого, зразу не могла дивитись, ажь коли потемнѣли троха блески, узрѣла, що святый вôдвертае ся вôдъ неи, блудить очима, и оминае ей погляду.

Серце ей скорчило ся зъ великого жалю, она знала що святый вже вôдходить вôдъ неи, — що вôнъ вже не верне.

„Избранный чудотворче, святый угодниче Христовъ, — неизчерпаемое чудесъ море, восхваляю тя святителю Николаю!“ — молила ся она святыми церковными словами.

Але святый не вертавъ ся.

Плентае ся якъ сновида, по три разы у тыжни постить, тай молить ся цѣлыми ночами.

Святый не вертае, — лише разъ у разъ меренцить ся ѣй ей село, маленька церковця, той престôлъ св. о. Николая.

Разъ у пятницю купила двѣ великй свѣчки, убрала въ червонй зъ блискучими зеркалами квѣтки и перевязала зелеными биндами.

У суботу выпросила ся у жидôвки, що пôде до свого села.

Въ недѣлю рано убрала ся, що мала найлѣпшого тай пôшла въ дорогу.

Село не далеко було вôдъ мѣста, та лишь ей стежки позарастали, давно она ними не ходила.

Коли зробила ся у чистôмъ поли, то видѣло ся ѣй, що выйшла зъ якоись довго запертои коморы. Всюды було тихо якъ бы у церкви; зелене колося збôжа гойдало ся вôдъ вѣтру и кидало филю за филею.

Зъ помѣжь колося вызиравъ высокій блаватець, червонй маки и на пôвъ запаленый куколь. Зъ пôдъ межôвъ порхали перепелицѣ, а высоко надъ кругле поле жайворонокъ бивъ крилцями въ гору и спѣвавъ все одну и ту саму пѣсню, нѣбы выговоривъ Отче-нашь, потому Богородице-дѣво и знову Отче-нашь.

Самôтна вандрôвничка била ся въ груди; ослаби, остави, одпусти согрѣшеня наша — вымовляла тихимъ здавленымъ голосомъ.

Изъ за горбка заграло довгими, поважными звуками дзвонôвъ. Охъ! якъ давно не чула она ихъ голосу. Сльозы брызнули ѣй зъ очій а дзвоны дзвонять а пытають: „Чи се она, чи се она?“

Забѣлѣли хаты, зазеленѣли садки, село присѣло въ долинѣ и слухае, а дзвоны дзвонять и пытають: чи се она, чи се она?

Надвисъ облакъ зъ неба, а дзвоны облакôвъ пытають: чи се она, чи се она?

— — — — — — — —

Коли прійшла до церкви, панъ-отець стававъ на службу божу. Зъ свѣчками въ рукахъ ишла просто до вôвтаря св. о. Николая, а люде розступили ся якъ передъ якою панею.

Поклала свѣчку на престôлъ и припала на колѣна на тôмъ самôмъ мѣсци, де колись молила ся ей мати.

И молила ся довго, молитвою бѣднои пониженои людьми безъ захисту и долѣ сироты, що не мала нѣ одного серця щобы ей любило, нѣ однои душѣ, щобы жалувала ся щастемъ небесной ласки — молила ся тяжкою ро
и важкими сльозами ей втраты.

Коли вже люде розходили ся, стала и она зъ ко
и глипнула на лице св. о Николая. — Оно було та
ле, ясне, погôдне, а очи дивили ся такъ привѣтно,
гды, коли еще дитиною була.

Птичка въ неволи.

Я бачивъ разъ пôдъ стрѣхою
Пташину въ клѣтцѣ замкнуту,
Котру спôймано здрадокъ,
Кидавшись, мовь левъ до бою,
Щобъ не стать людей жертвою.

Довго, довго такъ ся рвала
Доки силъ ей ставало,
Доки кровь ю не обляла
И мовь цвѣтка та зôвяла
Безъ тямы мертва упала...

. . . .

Дармо трѣпалась замкнута,
Дармо взывала словами:
«Поможѣть розôрвать пута»!
Прозьба катамъ мовь нечута,
Байдуже жалôбна нута...

А о скôлько нещасными
Тіи птички можна звати:
Що родились закутыми,
Въ нуждѣ, горю и темными
И въ гробъ идуть таковыми?!

С. Сосен

НОВИНКИ.

Квитъ

на $15.00 пятнайцять долярôвъ, котрѣ я вôдобравъ зъ касы «Р. Н. Союза» яко посмертну запомогу по моимъ сынѣ Кондратѣ. За такъ скоре выплачене складаю щиру подяку урядови «Р. Н. Союза» а заразомъ заохочую, щобъ нашѣ Русины вписували свои дѣти до того товариства.

Jersey City. N. J. 31. авг. 1899

Василь Даямба

ПРИ СВѢДКАХЪ:
О. М. Подгорецкій,
Д. Голодъ,
Д. Кидонь.

Россійскій банкиръ Димитрій Фрідлендеръ зъ Чікаго покравъ грошѣ и утѣкъ.

Нашѣ читателѣ пригадують собѣ допись А. Дубиньского въ «Свободѣ» въ ч. 31. с. р., въ котрôй напятнована злодѣя Фрідлендера, котрого за покривджене вдовы и сиротъ по Е. Василько, взявъ православный батюшка въ оборону, а Василя Тому за те, що вôнъ постоявъ за правду, выкинено зъ братства.

Англійскѣ газеты доносять слѣдуючій фактъ: Димитрій Фрідлендеръ, банкиръ, вôдпоручникъ кôлькохъ россійскихъ церковь и агентъ одной зъ найбôльшихъ броварень, обôкравъ тѣ церквы, броварню и богато приватныхъ людей, котрѣ ему свôй тяжко заробленый грôшь були повѣрили. Користаючи зô свого великого кредиту, понабиравъ той патріотъ богато цѣнныхъ рѣчей по рôжныхъ сторахъ и зникъ, якъ камфора, маючи въ кишени около $60.000 готôвки.

Єсли полиція зможе сего пташка зловити, можь надѣятись цѣкавого процесу. Зъ того факту можь пересвѣдчитись, якъ далеко зайшло заслѣплене россійскихъ попôвъ, котрѣ читаючи въ «Свободѣ» перестороги противъ того ошуканьця, не тôлько не стали по сторонѣ покривдженои вдовы и сиротъ, але еще публично попирали ошуста, котрый певно и ихъ гараздъ натягнувъ. Одна наука бôльше.

Оригінальна продажь.

Недавно въ мѣстѣ Сінсінатти, въ Огайо, уряджено базаръ на добродѣйнѣ цѣли. Купцѣвъ стало зголошуватись дуже мало, такъ, що гарнѣ продавкинѣ зачали скучати. Въ тôмъ одна зъ нихъ предложила товаришкамъ, щобъ продавати поцѣлуѣ пôдъ слѣдуючими условіями: за поцѣлуй дѣвчины доляра, замужнои 1½ доляра, а вдовы 2 дол. Застережено собѣ, що каждый, хто схоче поцѣлувати котру зъ панъ, мусить се вчинити зъ завязаными очима и ажь опôсля вôльно ему подивитись. Зовсѣмъ природно, що не бракло любителѣвъ оригінальнои забавы; та не обôйшлось безъ комічнои приключки. Оденъ Янкесъ поцѣлувавъ одну и ту саму женщину три разы а коли заплативъ належитôсть та вôдслонивъ очи, побачивъ, що цѣлована була его власною жѣнкою. Обурене его не мало границь. Якже-жь платити за поцѣлуй власнои жѣнки!! Янкесъ зажадавъ звороту своихъ грошей, а коли ему вôдказали, заслоняючись добродѣйною цѣлею базару, знявъ такій крикъ, що зневоленѣ були прикликати полісмена, щобъ втихомирити розяреного Янкеса.

А. Товтъ мае голосъ.

Зборы рускихъ священниковъ въ Філядельфіи не дають спати великому труженнику царского православія и вôнъ, моцный въ чорнилѣ, выписавъ цѣлу еремiяду въ «А. Пр. Вѣстнику», выганьбивъ по мадярски всѣхъ и вся, вычистивъ усѣ пакташки и всѣхъ Николаѣвъ зъ бородою и безъ бороды, вôдмовивъ всѣмъ на свѣтѣ навѣть здорового розуму, тôлько себе назвавъ мѣжь строчками дуже великимъ и розумнымъ чоловѣкомъ а остаточно, якъ то у него все бувае, прійшовъ до того высновку, що лишь въ царскôмъ православію та въ бородѣ попа: правда и вѣчне спасеніе. Суть тамъ въ тôмъ его письмѣ ще и иншѣ дурницѣ, декотрѣ навѣть дуже личнои натуры та мы про нихъ згадувати не будемо, придержуючись тои засады, що песъ бреше, а вѣтеръ несе.

Неповелось завести самоуправу.

Американцѣ позаводили самоуправу въ здобутыхъ мѣстахъ на филипиньскихъ островахъ, але сеся имъ не повелась. Американцѣ мусѣли арештовати въ одномъ мѣстѣ начальника за те, що тойже таки въ ратуши завѣвъ вербунокъ жовнѣрôвъ для ворохобникôвъ, а до помочи запросивъ собѣ чотырохъ филипиньскихъ офіцерôвъ. Въ иншôмъ знову мѣстѣ хопили бурмистра на горячôмъ учинку, коли той выдавъ важнѣ паперы комісарамъ Агвінальда. Видко, що повстане на Филипинахъ ще довго потягне, коли скрôзь мае тôлько горячихъ приклонникôвъ.

Забула корова якъ телятемъ була.

Теперѣшный предсѣдатель «Соединенія» о. К. Лавришинъ, що за предсѣдательства Смита выкрикувавъ густымъ басомъ про его самоволю къ управѣ товариства, теперь самъ уживае тои методы и самовôльно не принимае членôвъ до «Соединенія», хочь тѣ въ нѣчимъ не прогрѣшились. Хочь якъ о. предсѣдатель довго ту въ Америцѣ, а ще не вывѣтрила зъ его головы та брутальна самоволя мадярского правительства, котру вôнъ мае таку охоту наслѣдувати.

Labor day.

Дня 4. с. м. бувъ святочнымъ днемъ для робôтникôвъ въ стейтѣ Пенсильванія и Ню Йоркъ. Въ те «свято працѣ» робôтники не робили нѣгде, а всюды устроювали парады, мітинги, на котрыхъ выголошувано бесѣды. Такъ пр. робôтники зъ Mt. Carmel и Shamokin устроили параду въ Шамокінъ, а опôсля въ парку вôдбувъ ся загальный пікнікъ. Тамъ проголошено чимало бесѣдъ, а мѣжь иншими говоривъ также рускій адвокатъ д-ръ Юліянъ Чупка зъ Wilkes-Barre, Pa. Єго промову подамо въ слѣдуючôмъ числѣ.

Зъ Канады.

Вже выбудовано и покроплено католицку церковь въ Вінніпегѣ, для католикôвъ Нѣмцѣвъ, Полякôвъ и Русинôвъ. Священникомъ при тôй церкви есть польскій кьсондзъ Кулявый, — здаесь и церковь кулява. Та нашому Иванови все одно; вôнъ, щобъ лишь цента не давъ, буде належати до всякои церкви.

На нашôй рускій кольоніи въ Rabbit Hills близько Едмонтонъ почали люде будувати церковь.

Щасливый край.

Пять миль вôдъ Аквізграну положеный малый окрацъ землѣ, що обôймае тысячь кôлькасотъ моргôвъ землѣ. Альтенбергъ, такъ зве ся той край, есть меншій вôдъ княжества Монако. Населене есть переважно хлѣборобске. Держава Альтенбергъ не мае анѣ жовнѣрôвъ, анѣ поліціи тай не платить податкôвъ. Въ р. 1816, малый той окрацъ землѣ Европы, узнали три сполученѣ державы за неутральнѣ, а сесю независимôсть задержавъ той край по нынѣшный день. Бурмистръ, що вразъ зъ мѣстицкими радными управляе тою державою, не дуже обтяженый урядовою працею, бо въ его державѣ майже не чути за жаднѣ проступки. Краевою мовою есть мова французка и нѣмецка, а тѣ двѣ мовы творять неразъ дуже смѣшну мѣшанину. Такъ примѣромъ вôдъ Альтенберчика, що приказуе своѣй дѣтинѣ выгнати курки зъ огорода, можна почути таке: «Chasser die Huchner aus dem jaerdin». Маленька та держава положена мѣжь Бельгією, Голяндією и Нѣмеччиною.

Будучѣ выборы.

Двѣ великѣ партіи капіталістично-політичнѣ, т. е. републикане и демократы вже теперь ладять ся до борбы на слѣдуючій рôкъ... до выборôвъ президента. Зборы за зборами, бенкеты, прогульки, а всюды однѣ и другѣ горлають про свои заслуги для краю. Републикане хвалять ся, що дали они краеви добробытъ, здобули Кубу, а теперь цивілізують Филипины; демократы знову перечать тому, кажучи, що ажь тогдѣ настане рай въ Америцѣ, коли президентомъ стане В. Брайнъ зъ Небраски, славный любитель срѣбла. Мы однакъ не маемо довѣрія анѣ до одной зъ тыхъ партій а сесьмо переконанѣ, що не буде гаразду въ тôмъ краю доти, доки робочій людъ не вызволить ся зъ пôдъ опѣки обохъ тыхъ партій и не створить самъ свого сторонництва та доки не здобуде того, що ему слушно належить ся..... управы державою и дôбръ.

Вже ѣде священникъ до Канады.

Вкôнци, по довгихъ короводахъ, канадійскѣ Русины дождуть ся свого священника, бо дня 19. септембра сѣдае на корабель рускій священникъ зъ намѣромъ осѣсти мѣжь канадійскими Русинами. Новый священникъ называе ся Дамянъ Поливка, походить зъ Галичины, а высылае его митрополичій ординаріятъ у Львовѣ.

Зъ міліонера жебракомъ.

Недавно посадили до арешту въ Нѣмеччинѣ жебрака за те, що укравъ загортку. Жебракъ той мае за собою дуже бурливу минувшôсть. Походить вôнъ зъ Берліна, де его батько именемъ Геркусъ мавъ фабрику, котра приносила ему міліоны. По смерти міліонера сынъ его обнявъ спадщину и якъ зачавъ гуляти, пропутавъ майно батькôвске, а по кôлькохъ рокахъ интересъ ставъ зовсѣмъ упадати. Тогдѣ выбравъ ся гуляка до Америки хочь пріятель его батька дававъ ему добру роботу. Побѣгавши безчинно по Америцѣ, а не знайшовши ту лежаного хлѣба, вернувъ назадъ до Нѣмеччины жебракомъ ажь вкôнци опинивъ ся за кардѣжь въ арештѣ.

Песъ — філянтропъ.

Въ Льондонѣ, въ Англіи, закôнчивъ жите звѣстный всѣмъ мешканцямъ, а незвычайный оказъ песячого роду. Прозывали его Львомъ а походивъ зъ нюфундляндскои расы и належавъ до захоронки для жѣнокъ и дѣтей. Щоденно той песъ выходивъ на мѣсто зъ металевою скарбонкою на шиѣ и обходивъ розличнѣ домы, де задержувавъ ся передъ помешканями знакомыхъ людей и брехавъ, доки ему не вôдчинили дверей и не кинули до скарбонки певнои милостынѣ. Не зачѣпавъ вôнъ нѣкого на улицяхъ, ишовъ просто, не звертаючи на нѣкого уваги, хочь прохожѣ часто его здержували, щобъ дати яку милостыню. Песъ знавъ дуже добре княгиню Валіи, а коли лишь побачивъ ей повôзъ, гнавъ за нимъ доки зъ нимъ не зрôвнавъ ся и тогдѣ ставъ жалôсно выти, просячи о якій датокъ. Звычайно дôстававъ значну милостыню. Въ протягу одного мѣсяця зôбравъ 25 тысячь франкôвъ. Вечеромъ, втомленый вертавъ до захоронки, а коли пôдъѣвъ и выпочавъ, выходивъ на прохôдъ для розрывки — вôдвѣдувавъ пріятелѣвъ, котрыхъ мавъ мѣжь дѣтьми, що бавили ся на хôднику; въ ночи стороживъ захоронку.

Де-що цѣкавого.

— Въ Африцѣ бесѣдують люде 700 мовами.

— Будистôвъ (поганъ) е на свѣтѣ 455 міліонôвъ.

— Одна зъ кождыхъ 27 нѣмецкихъ женщинъ есть робôтницею въ фабрицѣ.

— Въ Парижу, въ Франціи, выходить 2585 рôжныхъ газетъ.

— Въ Берлинѣ (Нѣмеччина) всѣ направы улиць вôдбувають ся въ ночи.

— Зъ 16 унцій золота дасть ся зробити дрôтъ, котрымъ можнабъ окружити цѣлу землю.

— Льордъ Кельвінъ, знаный англійскій ученый, твердить, що земля вже вôдъ 30 міліон. лѣтъ е заселена людьми и прочими звѣрятами.

— Въ Спол. Державахъ Пôвн. Америки есть около 400.000 акрôвъ землѣ засадженыхъ виноградомъ. Каліфорнія займае перше мѣсце, а друге стейтъ Ню Йоркъ.

— На пôдставѣ датъ статистичныхъ продукція (вырôбъ) одного бушля пшеницѣ коштуе фармера въ Вісконсінъ 54 цнт., а кукурудза 27 цнт.

— Кôньскѣ перегоны коштують рôчно на свѣтѣ $250,000.000.

— Кримінальна статистика японьска доказуе, що тамъ на 184.062 осôбъ, засудженыхъ есть 53.896 самыхъ картярôвъ.

— Въ Галичинѣ находить ся найбôльше соли каменнои, а го: поклады тягнуть ся 550 миль довго, 20 м. широко а 250 стôпъ глубоко. Длятого нашимъ братамъ Галичанамъ есть тамъ такъ «солоно», бо шляхта польска и жидова мають чимъ досолювати бѣднымъ людямъ!.. Але якъ сôль стопить ся, то и имъ всѣмъ прійде конець.

— Цѣсарь, вдовецъ Францъ Іосифъ I. хотѣвъ оженити ся зъ одною хорошою 18-лѣтною княгинею, но коли она о тôмъ замѣрѣ довѣдала ся, то волѣла собѣ жите вôдобрати, нѣжь ити замужь за старого! Навѣть корона цѣсарска не потрафила ей заимпонувати!.. а шкода, бо можливо, що еще Австрія була-бъ дочекала въ коротцѣ мужеского престоло-наслѣдника цѣсаревого.

СМѢШНЕ.

МУЖИКЪ У ДЕНТИСТЫ.

Оденъ нашъ мужикъ прійшовъ до дентисты, абы ему вырвавъ дѣравый зубъ. Тымчасомъ въ офісѣ не було самого «пана», лишь его помочникъ. Той послѣдный приступивъ до хорого и въ однôй хвили вырвавъ ему зубъ, але здоровый, бо помыливъ ся, но щобы якось то затерти, вôнъ сейчасъ вытягъ и другій зубъ, на щасте, дѣравый. Коли мужикъ тое все зобачивъ, зачавъ выкриковати, но заступникъ дентисты каже:

— Будьте тихо, бо мôй панъ е въ сусѣднôмъ покою, якъ почуе вашъ крикъ, то прибѣжить заразъ сюда, а тогды мусите заплатити за вырване обохъ зубôвъ.

Щобы уникнути дальшихъ выдаткôвъ, нашъ братъ по тихо вынѣсъ ся зъ офісу.

ЧИ ВАРТО РАНО ВСТАВАТИ?

Оденъ ремѣсникъ мавъ двохъ сынôвъ: оденъ бувъ лѣнивый и спавъ довго. Другій бувъ жвавый, встававъ рано и працювавъ, що силъ стало. Одного дня вставъ дуже рано и вышовши зъ дому, найшовъ на улици мошонку зъ дукатами. Урадованый прибѣгъ назадъ до дому и вôддавъ своему батькови. Батько приходить до лôжка, въ котрôмъ ще спавъ его сынъ-лѣнюхъ тай каже:

— Видишь сыну, твой братъ раненько вставъ и тому знайшовъ великѣ грошѣ.

— Такъ, я виджу — вôдповѣдае лѣнюхъ — але я вамъ тату скажу знову другу рѣчь розумну: чи не лѣпше бувъ бы зробивъ той чоловѣкъ, що тѣ грошѣ днесь згубивъ, абы бувъ спавъ такъ довго, якъ и я, а грошѣ не були-бь страченѣ?..

КАПІТАНЪ И ВОЯКЪ.

Капітанъ: — Длячого такъ зле стрѣляешь до цѣли (шайбы)?

Воякъ: — Але-жь пане капітанъ, я бы добре стрѣлявъ, але менѣ зле поставили «шайбу».

ПРОВОРНОСТЬ «ЧУДОТВОРНГО» РАБІНА БЕЛЗКОГО.

Оденъ хуситъ-жидокъ прійшовъ до найславнѣйшого рабіна белзкого (въ Галичинѣ) и пытае ся:

— Пане рабінъ! длячого всегда передъ женячкою мущина шукае женщины и просить ей о руку, а не женщина мущину?

— Легко дасть ся зрозумѣти, — вôдповѣдае повôльнымъ голосомъ рабінъ, — на свѣтѣ е все такій порядокъ, що если хто що стративъ, то за тымъ шукае, а не на вôдворотъ!.. Мущина (небôщикъ Адамъ) стративъ въ снѣ одно ребро, котре находить ся при женщинѣ (бо пôсля библіи мала зъ того повстати Єва), отже мущина мусить всегда шукати у женщины за страченою рѣчою и хоче ей знову дôстати.

Другій разъ зôставъ запытаный той рабінъ, чому въ старôмъ завѣтѣ въ книзѣ «Даніилъ» стоить написано: «Богъ дае мудрôсть (розумъ) людямъ мудрымъ», — а чому то тамъ нема написано, що Богъ дае (дасть) розумъ глупымъ!

— Ну, вôдповѣдае «мудрецъ», чи-жь то не е добре написано? А ну скажи менѣ мôй «вѣрпику» — пытае рабінъ жидка — чи ты скорше пожичишь грошѣ богатому, чи бѣдному чоловѣкови?

Тому не дивно, що за его «мудрôсть» всѣ жиды его «убожали» и назвали его: «то наше маме, то наше тате».

Читайте „Свободу“!

ПОЧТОВА СКРИНКА

В. Словяновъ. — Дуже ради будемо, єсли вы станете кореспондентомъ нашои часописи. Одно-бъ мы лишь просили, щобъ пишучи про деякѣ особистости, подали намъ свое правдиве имя и адресу, бо жадныхъ анонімныхъ дописей не помѣщаемо. За секретъ ручимо.

П. Касенчакъ въ Plymouth, Pa. — Найдавнѣйшимъ письмомъ на свѣтѣ суть такъ званѣ гієрогліфы, що ихъ уживали Єгиптяне за якихъ 5 тысячь лѣтъ передъ Христомъ. Були то такѣ знаки, а на кожде слово чи якусь рѣчь бувъ окремый знакъ. Єсли-бъ вы були цѣкавѣ якъ выглядають тѣ гієрогліфы, а довелось вамъ бути въ Ню Йорку, то зайдѣть до „Централь Паркъ“, а тамъ побачите высочезный обеліскъ (така стожкова фігура) спроваджены впростъ зъ Єгипту, а на нѣмъ написане такими гієрогліфами.

О. Н. Роздольскій, Ріо Кляро — Бразилія. — Мы ще не одержали грошей, якѣ ваша читальня заслала намъ за „Свободу.“ Удайтесь до банку, через котрый посылали грошѣ и спытайте, що тому за причина.

Q 72

Татарска неволя.

Заграбленыхъ рускихъ поселенцѣвъ гнали Татаре зъ собою въ ясыръ--неволю. Тутъ уважали ихъ за невôльникôвъ и употребляли на всякѝ ужитки. Сильнѣйшѝ и здоровѣйшѝ выконували всякѝ роботы, до котрыхъ силувано ихъ дротяною нагайкою, що пôдъ нею не оденъ и духа вôддавъ. Молодѝ дѣвчата убирали Татаре въ богатѝ строѣ, годували ихъ красно и продавали ихъ въ Царгородъ, на службу до палаты цѣсаря турецкого, або богатыхъ вельможь, за що казали собѣ платити великѝ грошѣ. Богатшихъ бранцѣвъ придержувано у себе, сподѣваючи ся одержати за нихъ великій окупъ; коли-жь до певного часу ихъ не выкуплено, продавано ихъ якъ невôльникôвъ на ярмаркахъ, такъ якъ продають скотину. Взагалѣ Татаре торгували невôльниками якъ скотиною и тое становило у нихъ головный доходъ зъ заграбленои добычи. Дѣти малѝ спродавали Туркамъ, а тотѝ выховували ихъ въ бисурманьскôй (магомеданьскôй) вѣрѣ, защѣпляючи въ нихъ ненавистъ противъ христіяньству. Зъ нихъ то вôдтакъ, коли пôдросли на молодцѣвъ, уладжували Турки збройнѝ полки яничарôвъ, найвôдважнѣйше а для христіянъ найстрашнѣйше войско, яке коли небудь у нихъ было.

Тяжка была неволя христіянъ въ ясырѣ. Они сыпали греблѣ, валы, копали ровы, клали будынки, ковали въ скалахъ пивницѣ и студнѣ, а неразъ запрягали ихъ бисурмане вразъ зъ худобою до возôвъ. При тôй роботѣ были они все закованѝ. Часто мусѣли они ночувати въ пôдземныхъ ямахъ, где спускали ся по драбинѣ; а вôдтакъ наставники выймали драбину а дверѣ завалювали такъ, щобы невôльники звôдтамъ не поутѣкали. Годували ихъ бисурмане гôрше вôдъ псôвъ, а при роботѣ страшно побивали. Якъ котрый невôльникъ постарѣвъ ся и нездалый бувъ до роботы, такого убивали камѣнемъ, або кидали въ море, або давали на играшку своимъ хлопцямъ, котрѝ учили ся на нихъ стрѣляти зъ лука.

Иншѝ христіяньскѝ невôльники служили на ґалярахъ, прикованѝ до лавокъ. Ґалярный атаманъ (Татаринъ) проходжувавъ ся помѣжь ними и пôдганявъ ихъ нагайкою, щобы пильно гребли (веслували). Спали и ѣли тѝ нещаснѝ невôльники по черзѣ и не мали нѣколи вôдпочинку. Гôрка была ихъ доля!

Коли Татаре привели бранцѣвъ до свого краю, то напередъ пытали ся, хто зъ нихъ хоче пристати на ихъ вѣру. Старый Татаринъ стававъ на пôдвысшене мѣсце и три разы кликавъ: «Хто зъ васъ пристане на нашу святу вѣру и увѣрить въ нашого Бога Аллага и его пророка Магомета, буде намъ за рôдного брата. Дамо ему свободу и богато грошей». Были такѝ, що приставали на вѣру магометаньску, але на такого посыпали ся заразъ вôдъ громады невôльникôвъ докоры и проклятя. Такѝ запроданцѣ святои христіяньскои вѣры были однакожь выемками. Взагалѣ-жь нашѝ рускѝ селяне тай мѣщане были такѝ твердѝ въ своѣй вѣрѣ, що волѣли терпѣти найтяжшу неволю, нѣжь змѣнити святу прадѣдну вѣру. Коли не было такихъ, що хотѣли христіяньску вѣру перемѣнити на бисурманьску, то ихъ уважано за невôльникôвъ и дѣлено ся ними, мовь скотиною.

Иногдѣ лучало ся, що дѣвчата, загнанѝ въ неволю, привыкали до чужины, а зъ часомъ, змѣнивши христіяньску вѣру на бисурманьску, ставали ся жѣнками вельможь турецкихъ, пашѣвъ, а навѣть гдеколи султана (цѣсаря турецкого). Такъ у султана Солеймана, найславнѣйшого зô всѣхъ султанôвъ, пôдъ котрого панованемъ Туреччина обôймала найбôльше краѣвъ и народôвъ, была султанкою бранка Русинка. Въ книжкахъ зъ того часу называють еи Роксоляною. Гдеколи тѝ бранки забували зовсѣмъ про свою вѣру и ставали ся завзятыми бисурманками, ненавидячими христіянъ. Инодѣжь все таки памятали на се, що были колись христіянками, улекшали, где могли, долю христіянъ невôльникôвъ, а навѣть допомагали имъ до утечѣ.

До такихъ благородныхъ и многоважныхъ бранокъ христіяньскихъ зачислюе переказъ народный Роксоляну. Была она дочка руского священника зъ Рогатина, въ Галичинѣ. Не такъ може красотою, якъ радше великимъ розумомъ умѣла она пôдбити серце и волю великого султана Солеймана, такъ що вôнъ въ найважнѣйшихъ справахъ ѣй звѣрявъ ся, а часто и радивъ ся еи. Роксоляна неразъ умовляла султана, або допрошувала у него, щобы уменшивъ недолю христіянъ невôльникôвъ, а часто навѣть выпрошувала, що пускавъ невôльникôвъ безъ окупу на волю. Тому народъ рускій задержавъ и въ спѣванкахъ та оповѣданяхъ переховавъ память Роксоляны до нынѣ, яко своеи добродѣйки и опѣкунки въ недоли, хочь вôдъ часу, коли она жила и орудовала, минуло вже бôльше якъ 300 лѣтъ.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.